

Motion till riksdagen 2009/10:N208

av **Kent Persson m.fl. (v)**

Framtiden för landsbygden

1 Innehållsförteckning

2	Förslag till riksdagsbeslut	2
3	Inledning	4
4	Villkoren för att utveckla landsbygden	5
4.1	Den egna förmågan – vänsterpartiets alternativ	5
5	Nedifrån-och-upp-perspektivet	6
6	De långa avståndens land	7
7	Kunskap för utveckling	7
8	Statliga verk och myndigheter	8
9	Servicenivån i de landsbygdsdominerade regionerna	9
10	Bostadsbyggandet i stå	10
11	Lanthandel och bensinmackar	11
12	Återbäringen till de utsatta regionerna	12
13	Starka kommuner skapar lokal utvecklingskraft	13
14	Bred mobilisering stärker framtidstron	14
15	En ny utredning av den regionala utvecklingspolitiken	14

Fel! Okänt namn på

2 Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om villkoren för att utveckla landsbygden.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om den regionala utvecklingspolitikens mål.
3. Riksdagen begär att regeringen lägger fram förslag på hur målformuleringar om sysselsättning och servicegrad kan vidareutvecklas så att de även innefattar en ambition om att minska de regionala obalanserna.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om nationella och lokala planer för arbetsmarknadsregionerna.
5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om utbildning i de landsbygdsdominerade regionerna.¹
6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om omlokaliseringar av statliga myndigheter och företag.
7. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om tydligare direktiv för samverkan.²
8. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om samverkan som det normala mellan statliga myndigheter.²
9. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om utvidgad landsbygdsservice.²
10. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om fysiska kontor och IT.²
11. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om bostadsbyggandet.³
12. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om ett initiativ för samorganisation för landsbygdsbutikerna.
13. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om bensinmackarna och landsbygden.
14. Riksdagen begär att regeringen lägger fram ett förslag om hur en del av de värden som vattenkraften, vindkraften och mineralutvinningen genererar ska kunna återbördas till de regioner som är aktuella enligt vad som anförs i motionen.
15. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om starka kommuner och utvecklingskraft.⁴
16. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att utveckla möjligheterna för kommunmedborgare att delta i den lokala utvecklingen inom viktiga områden.²
17. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om fördjupad lokaldemokrati.²
18. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att regeringen bör tillsätta en ny regionalpolitisk utredning.

Fel! Okänt namn på

¹ Yrkande 5 hänvisat till UbU.

² Yrkandena 7–10, 16 och 17 hänvisade till KU.

³ Yrkande 11 hänvisat till CU.

⁴ Yrkande 15 hänvisat till FiU.

Fel! Okänt namn på

3 Inledning

Trots att flera landsbygdsregioner i Sverige sedan ett decennium tillbaka har haft en negativ befolkningsutveckling främst på grund av låga födelsetal och ungdomars flytt till högskolor och universitet har inflyttningsströmmen ofta varit positiv under 2000-talet. Att ta för givet att befolkningsutvecklingen i framtiden skall följa dessa aktuella trender är enligt Vänsterpartiet att göra sig till offer för en ödesstyrd framtidstro. Landsbygdsregionerna har stora utvecklingsmöjligheter, vilket bl.a. den parlamentariskt sammansatta Landsbygdskommittén (SOU 2006:101) konstaterade i sin utredning hösten 2006.

Förutsättningarna för att lyckas med offensiva framtidssatsningar är emellertid att i första hand staten men även företagen och kommunerna ger landsbygden sådana villkor att man kan tillgodogöra sig alla positiva resurser. Här finns enligt vår mening det mesta kvar att göra. Den sedan länge efterlängta regeringspropositionen, byggd på Landsbygdskommitténs helt eniga förslag, blev dock en stor besvikelse. Regeringens skrivelse till riksdagen (2008/09:167) våren 2009 visar enbart den handlingsförlamning och det ointresse som regeringen hittills visat de ca tre miljoner medborgare som bor och verkar utanför de större städerna. Att inte ta till vara landsbygdens stora möjligheter skadar landets framtid och vår sociala, miljömässiga och ekonomiska utveckling.

Sett i ett konkret framtidsperspektiv kan landsbygdsregionerna komma att bli den potential för en mer hållbar samhällsutveckling som de flesta riksdagspartier nu säger sig kräva. De omständigheter och resurser vi bl.a. tänker på är följande:

- ? Oställningen till förnybar energianvändning med bl.a. ökad användning av biobränslen, vindkraft och nya energigrödor på obrukad åker- och ängsmark.
- ? Mycket stora skogstillgångar i väl skötta skogar av hög kvalitet.
- ? Den ökade efterfrågan på byggmaterial, möbler och finsnickerier i trä.
- ? Den ökade efterfrågan på ekologisk produktion av livsmedel kräver större odlingsområden, där idag obrukade markarealer behöver tas i anspråk.
- ? Det väl utvecklade jordbruket internationellt sett har en stor potential för expansion och kvalitativ utveckling.
- ? Den stora mängden av småföretag inom alla näringssektorer som med en bättre omgivande infrastruktur har stora expansionsmöjligheter.
- ? Landets stora mineraltillgångar för industriell utveckling.
- ? Det stora antalet företag med omfattande primärproduktion av metaller, pappersmassa och träråvara som med en framsynt satsning på vidareförädling via forsknings- och utvecklingssatsningar kan ge landet och landsbygden en stor sysselsättningsökning och starkt ökade exportintäkter.
- ? Landsbygdens människors stora och breda yrkeskunskaper som i sig även utgör en stor möjlighet för ett väsentligt utökat entreprenörskap.

Fel! Okänt namn på

- ? Landsbygdens attraktiva boendemiljöer med stora expansionsytor för en ökad befolkning.
- ? Landsbygdens mångsidiga kulturproduktion, starka nätverk och omfattande föreningsverksamheter som en stor social tillgång för en ökad befolkning.

4 Villkoren för att utveckla landsbygden

För att tillgodogöra sig alla dessa sammanlagt mycket stora utvecklingsmöjligheter behöver i första hand staten men också andra aktörer som de privata och kooperativa företagen samt kommunerna skapa en långsiktig strategi för att göra Sveriges landsbygdsregioner till ännu mer attraktiva framtidsmiljöer för människor i Sverige och övriga länder. Till de viktiga insatsområdena hör enligt vår mening följande politiska beslutsområden:

- a) En väl fungerande infrastruktur i hela landet.
- b) Ett brett och kvalificerat serviceutbud av offentliga, privata och kooperativa tjänster.
- c) En slagkraftig och uthållig finansiell infrastruktur som garanterar strategiskt viktiga investeringar i landsbygdsdistrikten.
- d) Ett stort, brett och flexibelt utbildningssystem för unga och vuxna medborgare.
- e) Ett stabilt och utvecklingsinriktat skatteutjämningsystem för kommunerna i landet.
- f) Ökade möjligheter för landsbygden att få ett stort inflytande över i första hand investeringsmedel för infrastruktur och offentlig service.
- g) Ökade möjligheter för landsbygdsbefolkningen att själva få bygga upp lokala strukturer för viss service, entreprenörskap och finansiering.

4.1 Den egna förmågan – vänsterpartiets alternativ

Som en kontrast till regeringens defensiva och passiva politik vill Vänsterpartiet stoppa landsbygdens uttunning och ökade regionala klyftor. Vänsterpartiet vill bidra till att den optimism och folkliga handlingskraft som finns i Sverige tas tillvara. Vänsterpartiet vill demokratisera den svenska regionala utvecklingspolitiken och svensk landsbygdspolitik. Det handlar om makt och fördelning av resurser, men också om att mobilisera utvecklingskraften i alla regioner.

Sveriges anslutning till EU och internationaliseringen i övrigt innebär en stor strukturuomvandling på kapitalets villkor samt att regionernas roll ökar. I denna situation måste demokratin och medborgarnas delaktighet i samhällsutvecklingen förstärkas. I den framtida politiken får man inte bara se till problem och brister utan istället se till regionens och den lokala ortens möjlighet-

Fel! Okänt namn på

er. Utan en stark tilltro till den egna förmågan och den egna bygdens möjligheter hjälper det inte med stöd.

Det som ovan anförs om utveckling av landsbygden bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

5 Nedifrån-och-upp-perspektivet

Nedifrån-och-upp-perspektivet (bottom up) måste få råda. Det är först då man kan ta tillvara de offentliga resurserna effektivt, dvs. att den regionala utvecklingspolitikens mål måste vara att ge likvärdiga förutsättningar för individer, hushåll och företag, oberoende av bostadsregion. Medlet kan vara en offensiv regionalpolitik som inriktas mot regioner som har förutsättningar för en framtida "självgående" tillväxt. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

Den borgerliga regeringen har sitt intresse vänt åt ett helt annat håll och vänder ryggen åt de utsatta regionerna. Bit för bit tas pengar och andra resurser från Norrlands inland, landsbygder och från storstädernas miljonprojektområden för att sänka skatter och öka inkomster för dem som bor i välbärgade områden. Den borgerliga regeringen urholkar en solidarisk kommunal skatteutjämning, vilket hindrar tillväxt, service och välfärd i våra lands- och glesbygder. Det blir mindre pengar till kommuners och landstings satsningar på vård, skola och omsorg. Privatisering inom skolan och omsorgen bidrar med kostnadsökningar för såväl kommuner som den enskilde, vilket innebär att skolor och annan välfärdsservice läggs ner på mindre orter.

Regeringen tar inte sitt nationella ansvar. I det nationella ansvaret ligger enligt Vänsterpartiet att skapa likvärdiga förutsättningar för individer, hushåll och företag oberoende av bostadsregion. Det måste vara den regionala utvecklingspolitikens mål. Det betyder att det är statens ansvar att se till att den egna försörjningen kan upprätthållas även i tid av personlig eller ekonomisk kris, antingen genom direkta statliga stöd vid t.ex. arbetslöshet eller höga boendekostnader eller genom statsbidrag till kommuner, t.ex. försörjningsstöd. Det är även statens ansvar att se till att Sveriges olika regioner har tillgång till en fungerande infrastruktur i vid mening. Bredband, vägar och järnvägar är en del av den helt avgörande infrastrukturen för en regions överlevnad. Andra delar är vård, skola, omsorg och kultur. Det räcker med att en del av denna helhet försvagas, så försvagas dessa regioners möjlighet att utvecklas och växa till.

Vänsterpartiet anser att vi behöver formulera mer offensiva och operativa mål som höjer ambitionsgraden för att få en rättvisare och jämnare utveckling av tillväxt och sysselsättning i landet. Dessa mål kan sedan ligga till grund för en mer medveten styrning av resurser där ett helhetsgrepp kan tas för aktiva insatser som skapar bättre möjligheter till tillväxt, stärker lokala arbetsmarknader, samordnar statliga företags strategier och lokalisering osv.

Vi föreslår därför att riksdagen begär att regeringen lägger fram förslag på hur målformuleringar om sysselsättning och servicegrad kan vidareutvecklas så att de även innefattar en ambition om att minska de regionala obalanserna.

6 De långa avståndens land

Vi vet att skillnaden mellan olika regioners ekonomiska utveckling beror på förhållanden som folkmängd, möjligheter till transporter och andra former av kommunikationer, men även faktorer som närhet till utbildning och forskning spelar stor roll.

Vänsterpartiet anser att man i de olika arbetsmarknadsregionerna måste öka ansträngningarna väsentligt för att få till de smartaste och mest attraktiva kollektiva transportlösningarna för arbetspendlande. Det kan handla om att tidtabeller kan ”kroka” i varandra så att väntetiderna blir så korta som möjligt vid övergången mellan olika färdmedel och att de kollektiva transporterna har högre turtäthet, blir snabbare och bekvämare för att kunna konkurrera med bilen som färdmedel.

De flesta företag säljer på en lokal marknad. I en enkät gjord av Glesbygdverket 2007 uppger två av fem av dessa företag att deras varor eller tjänster skulle kunna säljas på en nationell och internationell marknad. Här behövs insatser för att vidga marknaden. Vi nämner i en annan motion frågan om exportstöd men även nationellt måste myndigheter och organisationer hjälpa till med informationsinsatser och andra stöd till marknadsutvidgning. Genom flexibilitet, förmåga till kundanpassning och genom samarbete mellan de små företagen kan man kompensera för ett perifert läge. Denna verksamhet bör initieras av t.ex. Tillväxtverket.

Vänsterpartiet vill därför se en nationell plan för hur vi skall möta de utmaningar som vi står inför när det gäller att alltmer dels smälta samman arbetsmarknadsregionerna till en helhet, dels utveckla Sveriges samlade ekonomi och gemensamma välförhållanden. Vi är övertygade om att varje region behövs i detta arbete. Men det krävs också lokala planer inom varje arbetsmarknadsregion som analyserar var problemen för ett utökat arbetspendlande ligger. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

7 Kunskap för utveckling

En allt större del av produktionen sker inom tjänste- och servicesektorn. Även inom den traditionella industrin ökar kunskapsinnehållet i förädlingsprocesserna. Efterfrågan på välutbildad arbetskraft ökar. Men utan kunskap tenderar även enkla göromål bli svårhanterliga. Det gäller att kunna använda datorer och Internet för att klara av att betala räkningar, att kunna programmera den nya tv-apparaten och tusentals andra nya krav i vår närmiljö.

Fel! Okänt namn på

Utbildning och forskning var under lång tid knuten till ett fåtal orter. Regionaliseringen av högskolorna har betytt mycket för att jämna ut skillnaderna i utbildningsnivåer mellan storstäder och övriga Sverige. Vänsterpartiet anser att högskolorna i ökad omfattning måste stärka sin närvaro till fler orter och kunna erbjuda kvalificerad yrkesutbildning, samt aktivt medverka i landsbygdens näringslivsutveckling. Ökade satsningar på vidareutbildning, även vid folkhögskolor och studieförbund, är åtgärder som kan stärka landsbygdens utvecklingskraft.

Bland de första åtgärder den borgerliga regeringen vidtog var att dra ner på komvux- och AMS-utbildningarna. Detta slog särskilt hårt mot redan hårt drabbade regioner eftersom utbildningsnivån generellt där är lägre än i övriga landet. Vänsterpartiets inriktning på utbildning i de landsbygdsdominerade regionerna motverkar en sådan utveckling. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

8 Statliga verk och myndigheter

De statliga myndigheterna och statliga affärsverken skall ha ett tydligare ansvar vad gäller lägsta garanterad servicenivå och delta i samordnade lösningar. Vi menar att regeringen måste konkretisera det regionalpolitiska ansvaret i regleringsbrev och avtal och att statliga myndigheter och bolag, t.ex. i årsredovisningarna, skall ges i uppdrag att återrapportera hur de uppfyllt de regionalpolitiska målen under året.

De regionala arbetsmarknaderna i Sverige ser mycket olika ut både vad gäller antal arbeten och i vilka sektorer dessa arbeten finns. Enligt tidigare erfarenheter från t.ex. 1960- och 1970-talen genomfördes med framgång omlokalisering av statens verksamheter. Dessa lokaliseringar har haft mycket stor betydelse för de orter som kommit i fråga. Dessa omlokaliseringar berörde i den största omflyttningen ca 11 000 tjänster. En utvärdering kom bl.a. fram till att omlokaliseringarna under den första tiden innebar påfrestningar för såväl berörda myndigheter som enskilda individer. Samtidigt påverkades mottagningsortens befolkningsunderlag och skatteunderlag positivt, samt att arbetsmarknaden breddades. Ny personal har också vitaliserat ett flertal myndigheter.

Omlokalisering av statlig verksamhet kan således vara ett verktyg både för att främja en myndighets utveckling och för den regionala utvecklingen i Sverige. Tidigare har statlig verksamhet av tradition och logistiska skäl placerats i huvudstaden, när regional närvaro inte varit nödvändig. Den alltmer avancerade informationstekniken gör nu också myndigheter mer lättroliga. Den borgerliga regeringens nedläggning och omstrukturering av ett antal myndigheter kommer istället att negativt påverka arbetsmarknadsregionerna utanför storstäderna.

Vänsterpartiet menar däremot att statliga myndigheter och företag bör kunna etableras på många orter. Vänsterpartiet vill understryka att varje beslut om omlokalisering av befintlig verksamhet eller lokalisering av nya myn-

digheter bör föregås av noggranna överväganden. De möjligheter som står till buds för att åstadkomma en bättre regional balans måste så långt som möjligt tas till vara. En plan för omlokalisering bör upprättas. Omlokaliseringsplanen bör vara långsiktig på fem alternativt tio års sikt. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

9 Servicenivån i de landsbygdsdominerade regionerna

De genomgripande nedskärningar av servicen som Försäkringskassan (Fk), Skatteverket och Arbetsförmedlingen (Af) har genomfört har i hög grad drabbat landsbygdens tre miljoner invånare. Detta är en utveckling som också skall ses mot bakgrunden av polisens nästan totala frånvaro i många kommuner, nedläggningen av Svensk Kassaservice, SJ:s prioritering av storstadstrafiken, nedläggningen av många apotek i mindre kommuner m.m. från större delen av landet och infrastrukturens sämre utveckling utanför storstäderna.

En anledning till att större delen av Sverige får en allt sämre, i första hand statlig service, är att regeringen via bolagsbildning gjort företagsekonomi viktigare än huvudmålet – bra service till alla medborgare. En annan orsak är att regeringarna glömt eller struntat i att via ägardirektiv och regleringsbrev se till att den statliga servicen och infrastrukturen har en hög kvalitet i hela riket. Vanföreställningar om effektivitet, kvalitet och kompetens i de statliga verkens ledningar spelar också en roll när vi skall försöka förklara varför det som nu sker tillåts att fortsätta.

Resultatet visar sig genom att t.ex. ett sämre serviceutbud minskar en Orts attraktionskraft och i förlängningen påverkar flyttströmmarna. Det blir svårt att behålla den personal man har och att nyanställa blir nästan omöjligt. I en postenkät som Glesbygdsmyndigheten gjorde 2007 säger åtta av tio företagare att service har viss eller stor betydelse för deras möjlighet att utveckla och driva företaget. Många har dessutom varit tvungna att ta från sin arbetstid (och därmed sin vinst!) för att lägga ner tid på att bevara bygdens serviceutbud.

Vänsterpartiet menar att det nedifrån-och-upp-perspektiv som partiet står för direkt motsvarar det krav som nu förs fram i den statliga utredningen "Lokal service i samverkan" om att sätta medborgaren i centrum. Utredningen, som hittills har lagt två delbetänkanden, pekar också på ett antal andra villkor som måste uppfyllas för att den negativa utvecklingen skall vändas. Dessa står väl i samklang med Vänsterpartiets regionala politik.

I utredningen förs fram krav på att myndigheter skall ha en skyldighet att samverka. Ingen tar idag ansvar för helheten, saker trillar mellan stolarna och enskilda medborgare men även kommuner råkar illa ut. Detta faktum måste förändras genom tydligare direktiv från regeringen. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

Fel! Okänt namn på

Samverkan skall vara det normala – inte undantag. Det kan verka förvånande att ett land som Sverige med en månghundraårig förvaltningstradition ännu inte har lyckats skapa en statlig service som i högre utsträckning fått ett medborgarperspektiv. Fortfarande är ”stuprörsprincipen” normen. De initiativ som funnits har antingen varit relativt halvhjärtade eller drivits fram av eldsjälar. Eldsjälarna är bra men skapar en sårbarhet som inte bör råda på detta område. Hela samverkansmodellen har förblivit ad hoc-lösningar.

Offentliga och privata resurser skall kunna agera tillsammans och de ideella organisationernas resurser skall tillvaratas. Den rena landsbygdens serviceproblem måste få särskild uppmärksamhet. Det som ovan anförs om samverkan bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

Idag fungerar samordning och samverkan mellan statliga och kommunala serviceleverantörer mycket ojämnt eller inte alls. Kommunerna har kunskapen om vårt dagliga liv och vår verksamhet på ett sätt som staten inte har. Man har därför en överlägsen möjlighet att analysera vilka behov den enskilde medborgaren har. Länsstyrelsen kan sedan vara den länk över till staten som behövs. En sådan framtida ordning skulle betyda att planerings- och styrprocessen skulle utgå från kommunens analyser och förbättra regeringens beslutsunderlag.

Medborgarkontor är i många kommuner ett inarbetat begrepp. Nu skapas statliga servicekontor men endast med tre statliga aktörer som medlemmar – Af, Fk och Skatteverket. I en ny anda av samverkan mellan stat och kommun skall naturligtvis dessa verksamheter samordnas och eventuella problem med huvudmannaskap undanröjas. På denna punkt vill vi ha utvidgade servicekontor enligt Lokala serviceutredningen. Det är förslag där också ideella och privata servicegivare kan delta i samverkan. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

Enligt Vänsterpartiet har medborgarna och företagen rätt att förvänta sig att på ett likvärdigt sätt erhålla offentligt organiserad service. Det skall inte ha någon betydelse om man är ung eller gammal eller har svårt eller lätt att ta till sig information. Det skall inte heller ha någon betydelse om man bor i tätort eller på landsbygden. En sådan politik betyder att människor i små tätorter och på landsbygden kan förvänta sig fysiska kontor som kombineras med IT-service. Även här fordras att regeringen tar ett fastare tag om verksamheten och tydliggör myndigheternas roll i denna utveckling. Viss kompensation kan nås genom att Internet kan användas och jämna ut bristen på service. I de mest glesta och perifera områdena är vinsterna som störst. Det betyder att ett fungerande bredband blir än viktigare i dessa områden. För att effektivisera regeringsutövandet bör en permanent statssekreterargrupp tillsättas där de departement som berörs mest i dessa frågor samverkar. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

10 Bostadsbyggandet i stå

Sedan mer än tio år tillbaka har hindren för byggandet av bostäder i små tätorter och på landsbygden i övrigt varit så stora att bostadsproduktionen helt stannat av i ett stort antal kommuner. Under 2000-talet har detta fortsatt trots en konstaterad och i många kommuner ökad kö av bostadssökande till både lägenheter och småhus. Ett hinder har varit en rädsla hos kommunala bostadsbolag, som för övrigt varit de enda som överhuvudtaget engagerat sig i planeringen av nya flerfamiljshus, att på nytt få ett bostadsöverskott efter en tid som gröper ur bolagens ekonomi. Vänsterpartiet föreslår i en bostadspolitisk motion en försäkringslösning för att få igång bostadsbolagens byggande.

De största hindren har emellertid varit en kraftig kostnadsökning för nyproduktionen och oviljan hos affärsbankerna att finansiera nya bostadsbyggen utanför storstäder och residensorter. Oligopolsituationen i många underleverantörsled och utslagningen av ett stort antal små lokala byggbolag har i förening med en på senare år stark högkonjunktur bidragit till en så kraftig kostnadsökning i hela landet att kommunerna tvekat att sätta igång nya flerfamiljshusbyggen trots den förbättrade efterfrågan. Endast i områden med lokala sparbanker har byggandet av främst småhus kunnat hållas igång men på en låg nivå även där. Vi tar upp de lokala sparbankernas betydelse i en annan motion.

Vänsterpartiet vill utifrån det läge på bostadsmarknaden, som vi nu kan konstatera i majoriteten av landets kommuner, pröva en rad nya åtgärder för att öka byggandet även utanför de större tätorterna. Till de insatser vi vill pröva hör ett investeringsbidrag för finansiering av bostäder i områden med bostadsbrist, stöd till stärkande av de lokala sparbankerna och deras finansieringsverksamhet samt särskilda investeringsstöd till byggandet av flerfamiljshus med inslag av bostäder för studenter. Mer om detta finns i vår bostadspolitiska motion. För att få en helhetsinriktad och regionalt utvecklande bostadspolitik behöver en ny regionalpolitisk utredning ta hänsyn till ett skapande av en långsiktigt hållbar policy för en socialt ansvarsfull och miljöriktig bostadsstrategi. Att få igång byggandet på särskilt landsbygden har dessutom stor betydelse för att stärka den ekonomiska tillväxten utanför storstadsregionerna. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

11 Lanthandel och bensinmackar

Landsbygden har på grund av outvecklad infrastruktur aldrig fått en ärlig chans att visa hela sina utvecklingskraft i en tid då dessa regioners rika resurser blir alltmer efterfrågade. Lanthandeln och bensinmackarnas fortsatta utglesning är ett direkt hot mot möjligheten att fortsätta att bo i vissa delar av landet. Lanthandeln i Sverige kännetecknas både av positiva eldsjälar och pessimistiska handlare. Tyvärr dominerar denna del av dagligvaruhandeln av butiksägare som håller på att ge upp eller nyligen gjort sorti från marknaden.

Fel! Okänt namn på

Människor måste kunna känna sig trygga i förvisningen om att ha tillgång till nödvändiga dagligvaror. Inte minst gäller det äldre personer, särskilt många kvinnor, som inte har tillgång till bil eller körkort. Landsbygden i Sverige har en framtid, många, särskilt barnfamiljer, önskar flytta till och bo i både tätortsnära och längre bort liggande landsbygd. Men för att det skall vara möjligt måste det finnas tillgång till bl.a. skola och butik inom rimligt avstånd.

Omkring 100 000 hushåll har mer än 10 km till sin närmaste butik. Närmare 35 procent av de 1 100 butiker som är sist kvar på sin ort bedöms ha låg omsättning, vilket gör att sannolikheten för nedläggning är stor den närmaste tiden. Anledningarna till denna utveckling är flera. Att lågprishandeln ständigt utökar sina domäner är en stor orsak. Vidare har de tre stora kedjorna – ICA, Coop och Axfood – satsat på stora butiker i större orter och det innebär att de direkt eller indirekt lägger ned butikerna på landsbygden. Lanthandeln får så höga priser av de oligopolägda grossisterna att de inte klarar konkurrensen.

Vänsterpartiet anser att denna utveckling är oacceptabel eftersom den missgynnar landsbygdsbefolkningen så mycket att det hämmar den lokala ekonomiska utvecklingen, start av nya företag, en ökad inflyttning, ett fortsatt kvarboende och hela den närservice som gör boende på landsbygden till ett positivt alternativ. Utan en fungerande lokal service kan inte någon berörd kommun eller något landsbygdsdistrikt överleva. För de omkring tre miljoner människor som bor på landsbygden är livsmedelshandelns nedmontering ett stort problem. Vänsterpartiet menar att regeringen bör ta initiativ till en samorganisation för alla de små landsbygdsbutikerna som skulle ge dessa möjligheter till storinköpsrabatter som de idag inte har del av. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

Liknande problem står de mackar som finns kvar på landsbygden inför. De stora bensinbolagen inskränker sin service och ställer allt hårdare krav på volym. Nya typer av bränslen försämrar också tillfälligt ekonomin. Vänsterpartiet har här i samarbete under den förra regeringen med stöd försökt dämpa den utveckling som är nödvändig på miljöområdet. Ytterligare insatser kommer säkert att behövas. Norge har genom en flexibilitet och påhittighet lyckats hejda utvecklingen mot färre mackar i många landsbygdsdistrikt. Vi anser att denna fråga måste vara en av de viktigare i en ny utredning om den regionala utvecklingspolitiken. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

12 Återbäringen till de utsatta regionerna

Många svenska älvar är reglerade och används för produktion av elektricitet. I samband med utbyggnaden skapades många arbetstillfällen och en livskraft till kommuner framför allt i inlandet. Dessa kommuner i de sju skogslänen står för 90 procent av elen från vattenkraften. Kommunerna med störst vattenkraftproduktion är Jokkmokk, Sollefteå och Ragunda. Regleringen av

älvarna medförde samtidigt att möjligheterna till att utveckla traditionella näringar försvann. I dag har inlandet stora svårigheter att etablera nya företag och därmed nya jobb.

Bristen på riskkapital är ett stort problem. Den låga värderingen av fastigheter medför att det är svårt att belåna dem, vilket också bidrar till den utveckling som beskrivits ovan. Detta blir också ett hinder för expansion för etablerade företag.

Föreningen Sveriges Vattenkraftskommuner (FSV) med ett fyrtiotal kommuner i sin medlemsmatrikel har t.ex. gjort analyser och kommit fram till att en överföring av mer medel från vattenkraften till de berörda regionerna måste till. En utvecklingsfond med inriktning mot nyföretagande, samverkan och kompetenshöjning m.m. bör skapas. FSV anger att 600 miljoner kronor är en rimlig summa att återföra årligen till berörda regioner. Tekniskt kan det bestå av ett öresuttag per kWh. Alternativa vägar kan vara en fastighetsskatt på elproduktionsenheter eller ökade ersättningar för intrång, samt omförhandling av vattendomstolar.

När nu utbyggnaden av vindkraften genom de gröna certifikaten och högre elpriser äntligen har tagit fart skall vi inte göra om samma misstag som gjordes när vattenkraften byggdes ut. Markägare erhåller ersättning som kompensation för skada och intrång. Vindkraften har dock en påverkan på sin omgivning som långt ifrån enbart begränsas till den enskilde fastighetsägarens mark. Vi anser att en del av det värde som vindkraften genererar skall stanna kvar i berörda bygder i form av ett årligt lokalt utvecklingskapital. Detta kommer också att kunna påskynda utbyggnaden och överklagandena blir sannolikt färre. Vi önskar även en översyn av hur en del av mineralutvinningsens vinster kan gå tillbaka till berörda bygder som ett lokalt utvecklingskapital.

Riksdagen bör därför, i enlighet med ovanstående, begära att regeringen återkommer med förslag på hur en del av de värden som vattnet, vinden och gruvorna skapar kan återföras till berörda bygder.

13 Starka kommuner skapar lokal utvecklingskraft

I Norden har samtliga länder gjort den lokala demokratin till en grundläggande princip för ett starkt medborgarskap och en långt driven decentralisering av beslut och verkställighet kring välfärdsproduktionen. Våra kommuner är internationellt sett mycket självständiga när det gäller att fatta viktiga beslut om medborgarnas service och lokala infrastruktur. Kompetensnivån är hög vilket också gynnar entreprenörskap och ekonomisk/social utveckling i samtliga regioner.

Trots att den demokratiska grundstrukturen är väl utvecklad i Sverige finns det ändå ett påtagligt utrymme för att stärka kommunerna ytterligare i deras roll att få den lokala ekonomin att växa genom en hög kvalitet på den lokala

Fel! Okänt namn på

servicen från bostadsbyggande till en kvalitetshöjning av vården, skolan och omsorgerna.

För Vänsterpartiet är en stark och långsiktig trygg kommunal ekonomi en hörnpelare för kommunernas kompetens och självstyre. Här finns utrymme för förändringar, som en förstärkning av skatteutjämningsystemet, som ger samtliga kommuner en mer stabil grund för ekonomisk/social utveckling, möjligheter för kommunerna att samverka på fler områden utan krångliga och hindrande regelsystem samt betydligt bättre möjligheter för kommunerna i gränstrakterna till våra grannländers kommuner att kunna samverka över gränserna utan omfattande byråkratiska och praktiska hinder. Det som ovan anförs bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

Vänsterpartiet är också övertygat om att en väsentlig del av kommunernas roll i framtiden är förknippad med att kommunerna utvecklar sitt samarbete med lokala medborgarorganisationer samt det lokala näringslivet. Här finns stora möjligheter till många positiva förändringar (se avsnittet nedan) där Lokala serviceutredningen säkerligen kommer fram till en rad konstruktiva förslag när den senare i höst lägger fram sin slutrapport.

14 Bred mobilisering stärker framtidstron

Erfarenheterna från de senaste 20 årens samhällsutveckling på särskilt landsbygden visar att aktiva kommuner med ett brett program för samverkan med sina kommunmedborgare uppnår en rad olika fördelar i sin dagliga verksamhet och framtidsplanering. I kommuner som Åre, Malung-Sälen, Svenljunga, Årjäng, Orsa, Kalix och många fler har aktivt medborgarengagemang lett till att den lokala servicen har kunnat räddas kvar eller utvecklas, att nya småföretag kunnat etableras och att den kommunala ekonomin kunnat hantera de ständiga utmaningar som den lokala demokratin ständigt utsätts för.

Vi i Vänsterpartiet ser det som ytterst väsentligt att vi kan utveckla fler vägar för kommunmedborgarna att delta i den lokala utvecklingen på alla väsentliga områden. I områden där sådana processer vuxit fram under senare decennier har fler invånare blivit mer samhällsintresserade och stärkt de lokala partiernas rekryteringar, fler människor satsat på en mer kvalificerad utbildning och själva blivit entreprenörer inom olika branscher samt bidragit till att kommunerna förändrat och framtidsorienterat serviceformer, miljöpolicy och integrationspolitiken, den långsiktiga investeringsplaneringen och det lokala bostadsbyggandet. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

Vänsterpartiet vill som en konsekvens av dessa positiva erfarenheter av medborgarnas ökade engagemang i den lokala politiken initiera en statlig utredning om hur medborgarnas och de ideella organisationernas engagemang kan stärkas i den lokala politiken. I utredningen vill vi se över möjligheten att de kommuner som vill utveckla den lokala demokratin via ökat medborgardeltagande skall kunna erhålla statliga anslag för att få pröva nya och fördju-

Fel! Okänt namn på

pade former för att stärka samverkan mellan kommunerna och invånarna. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

15 En ny utredning av den regionala utvecklingspolitiken

Utvecklingen i världen går i en rasande takt och detta gäller naturligtvis även Sverige. Den senaste statliga utredningen och de regionala utvecklingsvillkoren är snart tio år gamla. Den utredning om "Lokal service i samverkan" som har lagt delbetänkande förra hösten är ett bra initiativ. Det betyder dock att stora delar av den komplexa regionala politiken inte blir belysta. Som exempel är inte frågan om den långsiktiga kapitalförsörjningen med t.ex. regionala eller lokala fonder, som de framgångsrika fonderna i Kanada, genomlyst grundligt. Vi anser därför att det är hög tid att få en samlad bild av tillståndet i regionerna idag och utvecklingen framåt. Enstaka insatser på vissa områden av olika statliga myndigheter kan vara nog så förtjänstfulla, men nu behövs en bred parlamentarisk utredning som ger underlag till den diskussion, den uppmärksamhet och det helhetsgrepp som landets regioner så väl förtjänar. Riksdagen bör begära att regeringen tillsätter en sådan utredning.

Stockholm den 23 september 2009

Kent Persson (v)

Marie Engström (v)

Lena Olsson (v)

Gunilla Wahlén (v)

Wiwi-Anne Johansson (v)

Peter Pedersen (v)